

Kontinuerlig forringelse av Europas kyster truer europeernes levestandard

Det er meget attraktivt å bo ved kysten. Folk flest betrakter kysten som evigvarende, men likevel utsettes kystens økosystemer fortsatt for ugjenkallelige og skadelige forandringer. Tilgjengelige trender viser at arealbruksendringene er mer omfattende i kystområdene enn ellers; for eksempel øker arealet av kunstige overflater langs Europas kyster en tredjedel raskere enn i innlandsområder. Disse endringene er store og drives fram av en rekke faktorer — demografiske endringer, økonomisk omstrukturering, økt levestandard, mer fritid og globale handelsmønstre. I mange kystregioner har disse faktorene medført hurtige endringer som drastisk har forandret de lokale økosystemenes potensielle levedyktighet på lang sikt og de tjenestene økosystemene bidrar med. Det blir stadig mer sannsynlig at de konsekvensene vi ser i dag på kystens økosystemer, heretter vil forsterkes på grunn av klimaendringene.

Samfunnet får dekket behovet for en lang rekke tjenester fra kystens økosystemer, f.eks. forsyning av mat, brensel, energiressurser, naturprodukter og kulturelle tjenester (kulturtilbud) som turisme og rekreasjon. I tillegg representerer økosystemene på kysten viktige regulerings- og støttefunksjoner som stabilisering av kystlinjen og buffer mot naturkatastrofer eller til avgiftning av forurenset vann. Da kysten i økende grad har inntatt en rolle som 'inngangsport' for global handel og logistikk, er den blitt stadig mer utviklet, med forringede økosystemtjenester som resultat.

Disse trendene er viktige, for slike tjenester utgjør en vesentlig andel av kystsonenes samlede økonomiske verdi. For eksempel er Europas biologiske

marine ressurser i høy grad avhengig av kvaliteten på kystsonene. Hvis disse naturlige funksjonene forstyrres, vil nedbrytingsprosessene gradvis akselerere, og det vil bli vanskelig for samfunnet å sette inn noen form for tiltak. Disse naturlige funksjonene kan ikke erstattes av teknologi.

Til tross for en viss framgang er de fleste kystregionene blant EUs minst økonomisk utviklede områder. I 1996 var 19 av de 25 mest vanskeligstilte områdene i EU-15 kystregioner, og i det utvidede EU-25 er dette fortsatt et viktig tema. De sosiale og økonomiske problemene (f.eks. migrasjon og mangel på økonomisk infrastruktur) er særlig uttalt på mindre øyer.

Hittil har utviklingen på kysten vært basert på

økonomisk omstrukturering. Dette har hovedsakelig skjedd ved utbyggingen av turismen og en byggeboom i den forbindelse, særlig i regionene rundt Middelhavet og ut mot Atlanterhavet. Andre regioner har prioritert økonomisk omstrukturering av fiskerieringen etter den dramatiske nedgangen i fiskebestandene. I tillegg har økningen i antallet havner og i mengden sjøtransport ført til at kystene er blitt rene logistikkplattformer.

Samtidig har den ukontrollerte utbredelsen av byene, utbyggingen av feriesteder og havner og av oppdrettsnæringen direkte følger for økosystemene. Konsekvensene går lengre enn de direkte følgende av forurensning, sedimentering og endringer i de dynamiske

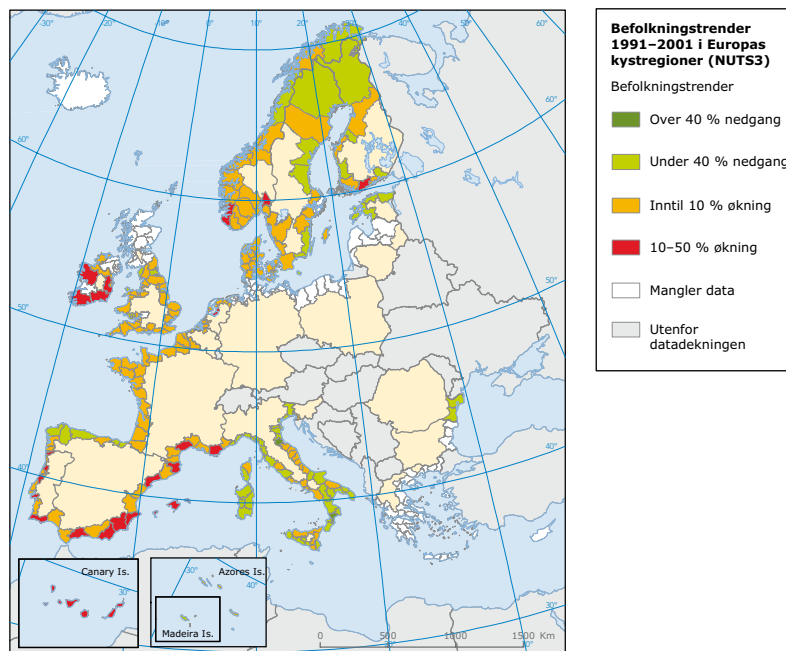

forholdene. Destruktive fiskemetoder, overbeskatning av havbunnen langs kysten, klimaendringer og stigende havnivå er andre store trusler mot kysthabitater som ekstensivt dyrkede arealer, våtmarker og tang og tare på havbunnen.

I tillegg til dette er befolkningstettheten i kystregionene i snitt 10 % høyere enn i innlandet, i enkelte land så høyt som 50 % høyere. Enda mer foruroligende er det at naturområdene på kysten omdannes til menneskeskapte kunstige overflater i enda raskere takt enn økningen i befolkningstetthet. Fordi slike endringer er ugjenkallelige, betraktes de som en av de største truslene mot kystsonenes bærekraftighet. Boliger (i mange områder hovedsakelig ferieboliger), tjenester og rekreasjon er de viktigste faktorene og utgjør 61 % av det samlede beslaget av kystarealer til kunstige overflater.

Tidligere ble de fleste kystområdene betraktet som utkantområder. I dag utgjør imidlertid stadig flere kystsoner de viktigste områdene for utvikling. Det finnes mange kystsoner i Europa der menneskeskapte overflater utgjør mer enn 45 % av kyststripens (dvs. inntil 1 km fra kystlinjen) samlede areal. De områdene som brukes mest intensivt, er i Middelhavets kystsoner (Frankrike, Spania og enkelte deler av Italia). Hele den franske atlantehavskysten er i tillegg meget tett befolket, og det samme gjelder de spanske atlantehavsregionene

Befolkningstrender fra 1991 til 2001 i Europas kystregioner

Kilde: EEA, 2006, basert på folketellinger 1991 og 2001, Eurostat.

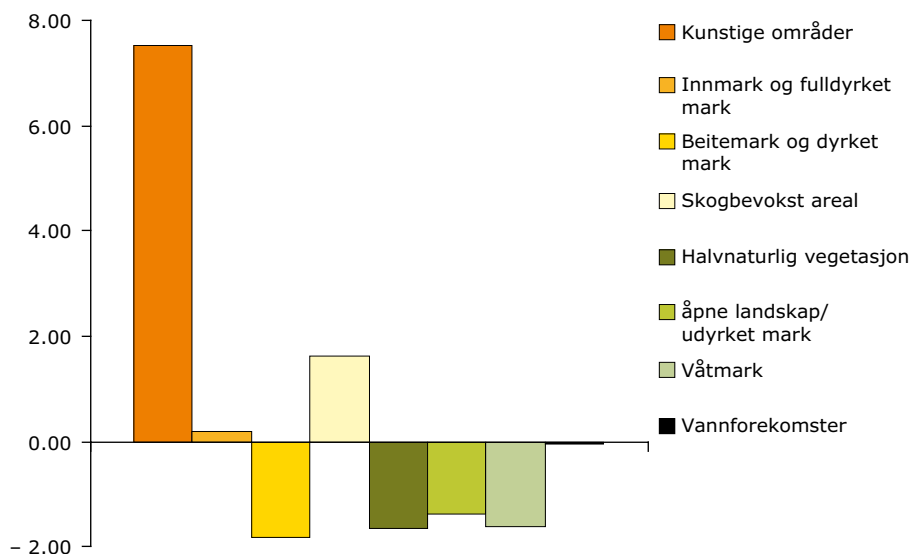
(Baskerland og Huelva) og store deler av kysten i Portugal. Nordsjøen har mange intensivt utbygde kystområder (Nederland og Belgia).

Høyere levestandard i hele EU, liberalisering av europeisk luftfart og påfølgende vekst i antall lavprisflyselskaper sammen med utbygging av det transeuropeiske vei- og jernbanenettet har ført til en økning i europeernes mobilitet, særlig deres tilgang til kystområdene. Økte inntekter i husholdningene betyr dessuten at flere investerer i feriebolig, særlig i kystområder, som både sikrer lønnsomme investeringer og gir nye fritidsmuligheter. Utbyggingen av fasiliteter og tjenester 'feriehuseierne' og turistene trenger (hoteller, vannland, golfanlegg og go-cartbaner osv.) betyr at mange kystområder nå står i fare for å

tape sin lokale identitet. I tillegg trues kystregionene av klimaendringene. De ulike ikke-klimarelaterte belastningene kan allerede ha påvirket kystøkosystemenes levedyktighet på lang sikt og følgelig også kystens evne til å tåle den ekstra belastningen fra klimaendringene. De naturlige flomslettene til de største europeiske elvene har allerede for en stor del gått til utbygging (f.eks. Rhinen, Elben og Po). Lavlandet langs kysten har dessuten tilsvarende kraftig utbygging, hvor arealet av kunstige arealer har økt 1 900 km² i kunstige overflater fra 1990 til 2000. Ingenting tyder på at trenden er i ferd med å avta. Som resultat opplever mange kystområder et såkalt 'kystpress' (coastal squeeze). Begrepet 'kystpress' brukes når bygninger og infrastruktur både sprer

Endringer i arealdekke innenfor 10 km kystsoner i 17 land i Europa, 1990–2000

Nettoendring i arealdekke i % av første år

Kilde: EEA, 2006.

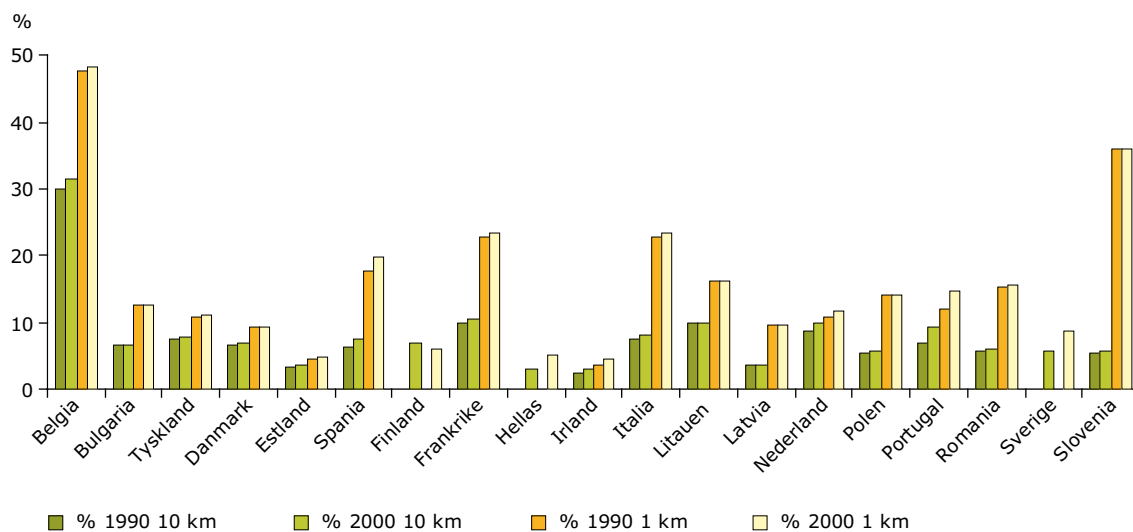
seg og kommer nærmere strandlinjen, på bekostning av natursystemene, som vanligvis fungerer som buffere mellom sjø og land. Dette kystpresset øker kystområdenes sårbarhet overfor klimaendringer og stigende havnivå, særlig under ekstreme hendelser som stormflo.

Bedre forvaltning av kystsonene, særlig når det gjelder romlig planlegging, kan redusere kystregionenes sårbarhet for konsekvensene av klimaendringene. Flere land har utarbeidet nasjonale tilpasningsstrategier til klimaendringene, med klare retningslinjer for

hvordan kystens naturlige motstandskraft kan økes og bærekraftigheten styrkes. Prinsippet om styrt tilbakeføring (managed retreat), som tar sikte på å redusere sosial-/miljøsystemenes sårbarhet for konsekvensene av klimaendringene, passer for øvrig godt til den grunnleggende ideen om integrert kystsoneforvaltning.

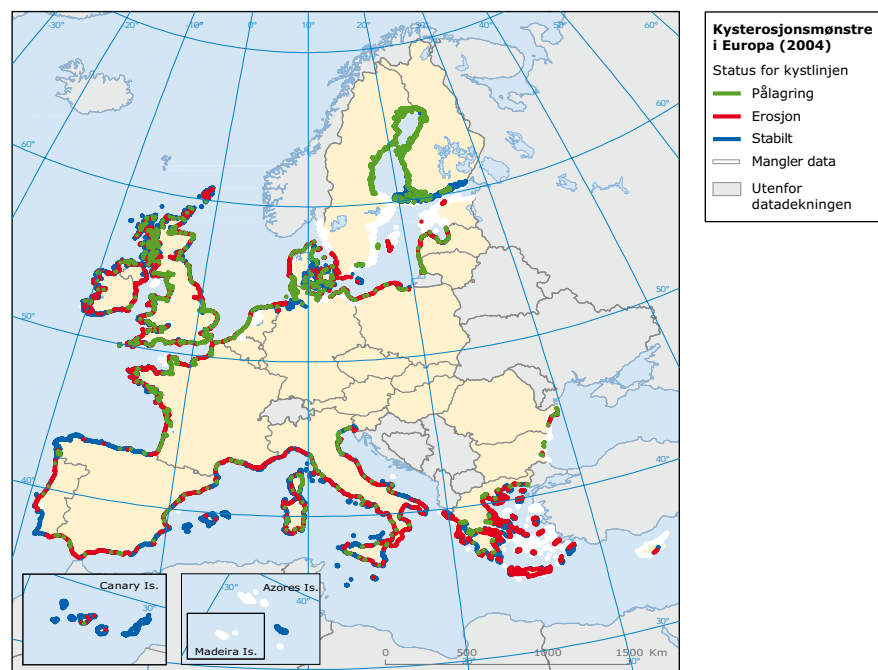
Siden 1995 har bekymringene omkring tilstanden på Europas kystlinje ført til en rekke EU-initiativer som bygger på konseptet om integrert kystsoneforvaltning (ICZM). ICZM forsøker å balansere behovet for utvikling med vern av nettopp de ressursene som opprettholder kystøkonomiene. Målet for EEAs arbeid på området er å bidra til gjennomgangen i 2006 av Europaparlaments- og Rådsrekommendasjon om gjennomføring av ICZM (2002/413/EF). EUs tematiske strategi for det marine miljø tar også for seg kystene ved å fremme en økosystembasert

Utbygget område i 0–1 km kyststripen i forhold til hele 10 km-sonen, 1990–2000

Kilde: EEA, 2006.

Kysterosjonsmønstre i Europa, 2004

Kilde: EEA, 2006, basert på EuroSION, 2004.

tilnærming og foreslå marine regioner. EU har også begynt å utarbeide en maritim utviklingene har potensial til å bidra til å forbedre den integrerte forvaltningen av kystene og deres økosystemer. Et nøkkeltiltak for suksess vil være utformingen av sammenhengende tiltak på tvers av politikkområdene og gjennomføring av disse med forbedrede styringsmekanismer.

Kilder

EEA (2006), *The changing faces of Europe's coastal areas*, EEA Report No 6/2006, Det europeiske miljøbyrået, København.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

Publications Office

ISBN 92-9167-867-8

9 789291 678679

